

Eesti Keskkonnaühenduste Koja ettepanekud Eesti 2035 tegevuskava kohta

“Eesti 2035” tegevuskava üldistusastme suurendamine on kahjuks ära kaotanud olulised elurikkuse kaitse, kliimamuutuste leevendamise ja teised loodushoidlikud tegevused. 2021. aastal on halvenenud enamik keskkonnaga seotud näitajaid (seda näitavad seminaril välja toodud aluspõhimõtete mõõdikud nagu kasvuhoonegaaside netoheide, ringleva materjali määr, taastuenergia osatähtsus energia lõpptarbimises, ja ilma autota tööl käijate osakaal) ning juba on teada ka nt kasvuhoonegaaside heite näitaja edasine halvenemine 2022. a. Arvestades keskkonna- ja kliimakriisi tõsidust ning strateegia mõõdikute halvenemist, peaks keskkonnakriisi ja kliimamuutuste leevendamisega seotud tegevusi varasemaga võrreldes olema rohkem ning tuleks lisada uusi, mitte seniseid vähemaks võtta. Täiesti mainimata on jäänud metsanduse ja maakasutusega seotud eesmärgid ning tegevused nende saavutamiseks, kuigi just nendega seotud arutelud (nt MAK koostamine) on olnud viimasel aastal keskkonnavaldkonnas domineerivad.

Pikaajalise riikliku strateegia tegevuskava peaks sisaldama selgeid tegevussuundi, kuid hetkel on üldistusaste nii suur, et tegevused nagu “rohepöörde toetamine” on sisutühjad ja nende saavutamist pole võimalik hinnata. Arvestades, et „Eesti 2035“ tegevuskava on seotud Euroopa poolaasta majanduskoordinatsiooniga, see on aluseks Euroopa Liidu vahendite planeerimisel ning annab suuna üleilmsete säästva arengu eesmärkide elluviimiseks Eestis, peaks tegevuskava andma selge ülevaate, milliste tegevuste abil strateegias püstitatud eesmärgid ning kavandatud ühiskondlikke muutusi saavutatakse.

Ettepanekud:

Punkt 2B “Tervist toetava elukeskkonna kujundamine” on liiga üldine ning seda on vaja täiendada kliimamuutustega kohanemisega seotud tegevustega, sest rohealade ja kõrghaljastuse osakaalu säilitamine ja suurendamine linnades pakub leevendust äärmuslike ilmaolude tekitatud terviseohtudele (ettevalmistatav EL looduse taastamise määrus sätestab nõuded ka linnaloodusele). Ratta- ja ühistranspordi taristu ning teenuste arendamine toetab inimeste tervist, soodustades aktiivsemat eluviisi ja parandades õhukvaliteeti.

3C punktile “Vabatahtliku süsinikuturu riikliku raamistiku väljatöötamine ettevõtete kliimaeesmärkidesse panustamise soodustamiseks” peab lisama täpsustuse “Vabatahtliku süsinikuturu riikliku raamistiku väljatöötamine ettevõtete

kliimaeesmärkidesse panustamise soodustamiseks (kuid mitte viisil, mis asendaks ettevõtete tegelikku heite vähendamist vabatahtliku turu ühikutega).”

3C punkt “Rohepööret toetava raamistiku kujundamine” on liialt üldsõnaline võrreldes teiste 3C alamtegevustega ega anna infot, millised tegevused realselt plaanis on ning mille alusel saab hiljem hinnata, kas kavandatud tegevused on ellu viidud. Elurikkust ja kliimamuutustega kohanemist on mainitud ainult 4B all seoses ruumiplaneerimisega ja KOVide rohepöördesse panustavate lahenduste kasutuselevõtuga, kuigi need teemad on samuti tähtsad majanduse ja kliima peatükis ning ka keskkonda hoidva elukeskkonna all. Kliimamuutustega kohanemine peaks olema lisaks KOVidele kindlasti ka riikliku tasandi prioriteet ning kajastuma läbivalt pea kõigis punktides. Kaduma on läinud ka keskkonnatasude roll majandusmeetmena, loodushüvede arvestussüsteemi väljatöötamine, ja palju muud. Soovime selgitusi, miks sellised muudatused on tehtud, ning kui neid on plaanis liigutada, siis kuidas need meetmed teistesse punktidesse on kavas konverteerida.

Soovime selgitusi, miks 4B Kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete alt on ära võetud olulised loodushoidu ja elurikkust puudutavad punktid:

- ökoloogiliselt toimiva ja sidusa rohevõrgustiku arendamine
- looduse pakutavate hüvede väärtustamine ning nende arvestamine ruumi planeerimisel ja kasutamisel
- igapäevase loodushoiu põhimõtete juurutamine
- elukeskkonna ressursitõhususe suurendamine
- looduskeskkonna kvaliteedi parandamine ja elurikkuse säilitamine ning suurendamine, sh elupaikade taastamine ja liikide seisundi parandamine ja selleks vajalikud investeeringud

Pelgalt “kvaliteetne” ruum pole piisav kriteerium, kvaliteet võib tähendada ehituskvaliteeti ja palju muud, seega peab mõistet täpsustama ning lisama mõistesse elurikkuse ja ökosüsteemi terviklikkuse kvaliteedi kriteeriumid.

4D kavandatud tegevused 1 ja 2 on sisuliselt kattuvad (ajakulu vähendavate transpordilahenduste arendamine) – need võiks ühendada ning keskkonna- ja kliimakriisi tõsidust ning Eesti kasvavat autostumist ja transpordi sektori heiteid arvestades peaks peamine kriteerium olema keskkonnasäästlikkus, mitte aja kokkuhoid.

Möödikute sihttasemed tuleb samuti ajakohastada. “Taastuenergia osakaal energia summaarses lõpptarbimises” sihttase on >55%, kuigi 2040 aastaks peaks see olema juba 100%.

Täiesti puuduvad teemad:

Eesti mets on uues tegevuskava eelnõus täiesti mainimata. Mainida tuleks loodussõbralikke metsamajandamise viiside edendamist (näiteks 4B

ruumiplaneerimise all või 3C vastutustundliku ettevõtluse all) ja raiemahu vähendamist (majanduse ja kliima valdkonnas).

Energiatõhususe kõrval tuleb mainida ka energiapiisavust. Kui energiatõhusust tasakaalustub üha suurenev tarbimine, pole tõhususe suurenemisest abi, tarbimine peab samuti vähenema. Vaja on meetmeid, mis toovad energiatarbimist alla tarbimisahela alguspunktis ning ühtlustavad inimeste ligipääsu heaolu baastaset garanteerivatele teenustele ja toodetele. Energiapiisavus kirjeldab olukorda, kus igal ühiskona liikmel on ligipääs energiateenustele, mida neil vajaduspõhise, mitte "tahtmispõhise", heaolu garanteerimiseks vaja on sellisel viisil, et energiasüsteemi toimimine ei ületa keskkonna taluvuspiire. Meetmena väljenduks see näiteks teatud majandussektorites tooraine kasutusele ülempiiri kehtestamisena, energiasäästu korral soodushinna pakkumisena või ühiskondliku kokkuleppena tarbijate, müüjate, kinnisvaraarendajate jt osapoolte vahel energiatarbimise vabatahtlikuks piiramiseks.

Lugupidamisega

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) koordinaator

/allkirjastatud digitaalselt/